

ЎЗБЕКИСТОН RESPУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

АЛИШЕР НАВОИЙ НОМИДАГИ
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЎЗБЕК ТИЛИ ВА
АДАБИЁТИ УНИВЕРСИТЕТИ

“ЁШ ТИЛШУНОС ВА
АДАБИЁТШУНОСЛАРНИНГ
АНЪАНАВИЙ RESPУБЛИКА
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
АНЖУМАНИ”

25
НОЯБРЬ
2016

МАТЕРИАЛЛАРИ

географик доирада олиб қараласа, бу сингари сюжетлар кенг тарқалгани маълум бўлади. Дунё халқлари эртақларининг Аарне-Андреев тузган халқаро каталогига қиёслаган ҳолда ўрганиш келгусида тарихий, географик, маданий алоқалар тўғрисида ҳам маълум хулосалар чиқаришга имкон бериши мумкин.

АДАБИЁТ ВА МАЪНАВИЙ БАРКАМОЛЛИК

О. Тўрақулова, катта ўқитувчи

(ТошТЕСИ қошидаги I сонли академик лицей)

Аждодларимиз асрлар давомида яратган маънавий мерос шу қадар улкан, шу қадар қамрови бениҳояки, уни яхлит идрок этишга уринган ҳар қандай илм соҳибининг ақлини шошириб қўяди. Жаҳоннинг бирорта минтақаси Марказий Осиёда етишиб чиққан доно мутафаккирларимиз, олимлар ва кашшофларимиз миқдориди мутафаккирлар етиштириб чиқарган эмас. Маънавий меросимиз таркибий қисмлари ўргасидаги ўзаро уйғунлик, унинг жаҳон маданиятида тутган ўрни ва мавқеи аниқ ифодасини топмаса, турли соҳа мутахассислари алоҳида тадқиқотларини бир жойга жамлаш билан иш битмайди, яхлит манзара ҳосил бўлмайди. Мустақиллик йилларида биз бош ислохотчи – Ислом Каримов раҳбарлигида ижтимоий-иқтисодий, маданий, маънавий-маърифий соҳаларда улғувор ишлар амалга оширилди ва оширилмоқда.

Ҳозирги даврда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ёш ижодкорларни аниқлаш, уларни қўллаб-қувватлаш ҳамда баркамол авлод сифатида тарбиялашда қуйидаги комплекс тадбирларни амалга оширмоқда:

- иқтидорли ёш ижодкорларнинг илк асарларини “Ижод” жамоатчилиги фонди томонидан бепул нашр этилмоқда;
- турли адабий жанрлар бўйича таниқли шоир ва ёзувчиларни жалб этган ҳолда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида ҳамда жойларда маҳорат дарслари ўтказилмоқда;
- барча вилоятлар ва Қорақалпоғистон республикасида ижод қиладиган барча адабий жанрлар йўналишидаги ёш қаламкашлар учун Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг “Дўрмон” ижод уйида семинар кенгашлар ўтказилмоқда¹;
- турли ўқув муассасалари ва ташкилотларда ёш ижодкорлар илк адабий асарларининг тақдимот маросимлари юқори савияда ўтказиб келинмоқда;

Ғиёсов Б. Ўзбекистон Республикасида маънавий-маърифий соҳадаги давлат сиёсати. // Шарқ фалсафаси ва Ўзбекистонда ижтимоий тафаккур ривожи. III Республика илмий-амалий конференция материаллари (2012-йил, ТошДШИ). Тошкент, 2012. 175-бет.

• Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси вакиллари Ватанимизда нишонланаётган барча умумхалқ байрамларида чиқишлар қилиб, ўз ижод намуналари билан халқимиз, ёшларимиз маънавиятини янада оширишга хизмат қилмоқдалар;

• ўтмишда баракали ижод қилиб, нафақат маънавий меросимизни бойитиш, балки жаҳон тамаддуни тараққиётига салмоқли ҳисса қўшган адиблар, ёзувчилар ва шоирларнинг таваллуд кунлари кенг қўламда тантанавор нишонланмоқда. Ушбу ҳолатда бундай тадбирларнинг халқимиз сиёсий, маънавий, дидактик ва психологик аҳамиятини алоҳида таъкидлаб ўтиш жоиздир.

“Адабиёт масаласи – бу маънавият масаласидир”, дея ўринли таъкидлаган Юртбошимиз Ислом Каримов¹ Ҳақиқатан ҳам адабиёт ва тарих баркамол инсонни тарбиялашда асосий ўринни эгаллайди. Агарда тамаддун тараққиётидаги тарихий жараёнларга эътибор қаратилса адабиёт инсонларни тарбиялаб келган, онгини опирган, дунёқарашини кенгайтирган, маданиятини тараққий эттирган, жамиятдаги мақоми ва нуфузини кўтарган. Мамлакатимизда адабиётга нисбатан эътиборни кучайтириб борар эканмиз, олдимишдаги вазифаларимизни аниқ белгилаб олишимиз лозимдир ва бу хусусда қуйидагиларни таъкидлаб ўтиш жоиздир: **биринчидан**, ёшларимиз сафида ижод қилаётган иқтиборли қаламкашларни аниқлаш ва уларни ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватлаш; **иккинчидан**, адабиёт ва китоб билан ошно бўлишдек нодир кадрларимизни ёш авлод онгига сингдириб боришимиз; **учинчидан**, ёзувчилар ва шоирлар билан жонли мулоқот ҳамда истикболли ҳамкорликни тобора кенгайтириб боришимиз; **тўртинчидан**, мунтазам равишда китоб ярмаркалари ва кўргазмаларини ўтказиб туриш ва бу тадбирларга аҳолининг турли қатламларини жалб этиб бориш; бешинчидан эса классик ва адабиётимизда муносиб ўрин олган намуналарни хорижий тилларга қилинаётган таржималарига бўлган эътиборни янада кучайтириш; **бешинчидан** эса, жаҳон китоб бозорларида адабиётимиз намуналарини кенг тарғиб қилиш, чоп этилаётган бадиий нашрларимизнинг тақдимотини ўтказиб бориш, қолаверса турли мамлакатларда бўлиб ўтаётган халқаро китоб ярмаркаларида фаол иштирок этиб бориш сингари саъй ҳаракатлар муҳим аҳамият касб этади, албатта. Ўтмишда яшаб ижод қилган ҳамда замондош бўлган таниқли ёзувчи ва шоирларимизнинг таваллуд кунларини нафақат диёримизда,

Ислом Каримов. Адабиётга эътибор – маънавиятга, келажакка эътибор. Тошкент, “Ўзбекистон”. 2009. 23-бет.

балки хорижий мамлакатларда ҳам нишонлаб бориш анъаналарини шакллантиришимиз ҳам фойдадан ҳоли эмас. Бу борада масалан Россия Федерацияси, Германия, Япония сингари мамлакатларнинг бой тажрибасини ўрганиш ва ҳаётга татбиқ этиш мумкин. Цивилизациялараро ҳамкорлик масаласи ҳозирги даврда ҳам долзарблигича қолмоқда. Мамлакатимизнинг жаҳон ҳамжамиятига интеграциялашуви асло бадий адабиётни четлаб ўтмаслиги лозим. Давлатимизнинг халқаро майдонда ижобий имижини шакллантириш кўп жиҳатдан мазкур омилга ҳам боғлиқдир.

Маънавий баркамоллик аввало ёшларимизда шаклланиб боради. Шунга кўра адабиётга меҳр кўйишда аввало мумтоз адабиётимиз намуналари билан таништириш, сўнгра эса замондош қаламкашларимиз яратаётган бетакрор бадий асарларга эътибор қаратиш муҳимдир. Мустақиллигимиз йилларида Абдулла Орипов, Қўчқор Норқобил, Улуғбек Ҳамдам, Икром Отамурод, Зикрилла Неъмат, Фарида Афрўз ва бошқа ижодкорларимиз яратган асарлари билан ҳар қанча фахрлансак ва уларни тарғиб қилсак арзийди, албатта. Жумладан таниқли болалар ёзувчилари ва шоирлари Худойберди Тўхтабоев, шаҳодат Исахонова, Кавсар Турдиева ва бошқалар кичкинтойларимиз ва ўсмирларимиз учун ажойиб асарлар чоп этдилар. Уларнинг асарларида умуминсоний қадриятлар бўлмиш эзгулик, бағрикенглик, оқибат, яхшилик, инсонийлик, саҳийлик, ширинсўзлик, шарқона одоб, Ватанга ва оилага садоқат, жасорат, мардлик, муҳаббат сингари, тарихий анъаналарни ардоқлаш сингари инсоний фазилатлар тараннум этилмоқда. Ижодкорларимиз шунингдек миллий ва диний қадриятларимизни ҳам эътиборсиз қолдирмаптилар. Ҳозирда адабиёт мактабгача таълим муассасаларидан тортиб то юқори таълим муассасалари ҳаётига тобора чуқурроқ кириб бормоқда. Миллий драматургиямиз бойиб бориши билан вилоятларда янги-янги театрлар бунёд этилиб миллий тикланиш жарёнида туб ўзгаришлар юз бермоқда. Ёзувчиларимиз яратган драматургик асарлар миллий театрларимиз ва кинотеатрларимиз репертуарларидан муносиб ўрин олмақда ва халқимиз эътирофига сазовор бўлмоқда. Адабиётимиз соҳасида эришган ва эришаётган ютуқларимиз ва муваффақиятларимизда амалга оширилаётган изчил ислоҳотларда ўзининг муносиб ўрнига эга бўлаётганлигидан далолат беради.

Адабиётимиз олдида турган муҳим вазифалардан яна бири – глобал таҳдидлар, хусусан экстремизм, агрессив миллатчилик, ақидапарастлик, мутаассиблик, фахш, зўравонлик, шавкатсизлик, миссионерлик, оммавий маданият, ирқий камситиш сингари салбий иллатларга нисбатан

мафкуравий иммунитетни шакллантириш. Бундай таҳдидлар кириб бормаётган мамлакатларнинг ўзи қолмаяпти. Шу боис бадий адабиёт нафақат тарбиявий ёки сиёсий, балки муҳим ҳаётий аҳамият касб этмоқда. Аини вақтда баркамол инсонни тарбиялашдек масъулиятли вазифани амалга ошириш жамиятимизда ўзининг ижобий самараларини бермоқда.

Фойдаланилган адабиётлар

1. И. Каримов. Адабиётга эътибор – маънавиятга, келажакка эътибор.-Т.: Ўзбекистон, 2009
2. Б. Ғисов. Шарқ фалсафаси ва Ўзбекистонда ижтимоий тафаккур ривожини. 3 республика илмий-амалий анжумани материаллари - ТошДШИ.- Тошкент. 2012
3. И. Каримов. Юксак маънавият – энгилмас куч.-Т.

«АЛПОМИШ»НИНГ ҚОРАҚАЛПОҚ ВЕРСИЯЛАРИ

Н. Алламбергенова, ўқитувчи (НукусДШИ)

«Алпомиш» сюжети билан боғлиқ халқ оғзаки ижоди дурдоналари туркий халқлар тарихида, маданияти ва маънавиятида жуда катта ўрин эгаллайди. Ўзбекларда «Алпомиш», қорақалпоқларда «Алпамыс», қозоқларда «Алпамыс ботир», олтойликларда «Алп Манаш», қозон татарларида «Алпамша», бошқирларда «Алпамша ва Барсин Хиллу»¹ номлари билан машҳур бўлган мазкур асарлар ҳар бир авлод алпомишларини камолга келтиришда муҳим маънавий омил бўлиб хизмат қилган ва шундай бўлиб қолиши шубҳасиз. Чунки «Алпомиш» дostonи бизга ватанпарварлик фазилатларидан сабоқ беради, одил ва ҳақгўй бўлишга, ўз юртимизни, оиламиз кўрғонини кўриқлашга, дўсту ёримизни, ор-номусимизни, ота-боболаримизнинг муқаддас мазорларини ҳимоя қилишга ўргатади»².

Қорақалпоқ фольклоршунослигида «Алпомиш» дostonи ҳақидаги илк маълумот А. Диваевга тегишлидир,- дейди профессор Т.Мирзаев М.Сафаров билан суҳбатида, - у 1896 йилда “Рус археология жамияти шарқ бўлими хабарномаси”да қозоқлар орасида “Алпамыс ботир” дostonи мавжудлигини, Сирдарё вилояти Амударё бўлимининг бошлиғи генерал-майор К. И. Разгоновга тўртқўллик жирова Жиемурод Бекмухаммедовдан ёзиб олинган дoston вариантыни олганлигини хабар қилади. Дostonнинг қорақалпоқ версиясининг асосан биринчи қисмидан иборат бўлган бу

Ўзбекистон Миллий Энциклопедияси, 1-жилд, 238-бет
Каримов И.А.Юксак маънавият-енгилмас куч.. Тош.2008.33-бет.